

Szegedi Tudományegyetem
Történelemtudományi Doktori Iskola
Jelenkortörténeti és Összehasonlító
Történettudományi Doktori Program

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Kapcsolatok és koncepciók
A csehszlovák és magyar állambiztonság
viszonyának alakulása a CSKP-n belüli koncepció
eljárások alapján,
1948–1954

Bessenyei Vanda

Szeged

2025

Bevezetés – a kutatás célja, a téma újdonsága

Doktori disszertációmban a csehszlovák–magyar állambiztonsági kapcsolatokat vizsgálom 1948 és 1954 között. A kutatás a két politikai rendőrség közötti viszonyt annak legkorábbi, legkritikábban tárgyalt időszakában tárja fel a csehszlovák sztálinista típusú, „párton belüli ellenséget leleplező” koncepciós eljárások alapján.

A dolgozat fő hipotézise a következő állítás: a hivatalos és nem hivatalos úton későn és lassan formálódó viszonyt a két állambiztonsági szolgálat között a „jugoszláv szkizmát” követő politikai perek lendítették fel, a kooperáció azonban, az abban magyar oldalról oroszlánrészt vállaló Szücs Ernő halálával, ha nem is szakadt meg a két szervezet között, de a politikai pereket tekintve holtpontra jutott.

Munkám elsődleges célja, hogy a releváns levéltári források és a szakirodalom segítségével igazolja a kutatás legkorábbi szakaszában megfogalmazott hipotézist. A két szervezet közötti kapcsolat feltárása egyúttal lehetőséget biztosít további célok kitűzéséhez és megvalósításához. A kutatás témája révén a szakirodalomból már ismert információkat árnyalhatom, pontosíthatom és kiegészíthetem. Továbbá tekintettel arra, hogy a hipotézis és így a dolgozat fókuszja és szerkezete is Szücs Ernő államvédelmi ezredes tevékenységére irányul és támaszkodik, a jelenleg ismert Szücs-képet is új információkkal és nézőpontokkal gazdagíthatom – és viszont: a vele ismeretségben álló csehszlovák állambiztonsági tisztek karrierjének kapcsolattartó aspektusait is feltárhatom. Ezzel a dolgozat mind a hazai, mind a cseh és szlovák történetírás eddigi ismereteit bővíti.

A témaválasztás nívója a történetírásban, mivel a dolgozat elkészülésének pillanatáig a két ország politikai rendőrségeinek a koncepciós eljárások során végzett együttműködését kizárólag Noel H. Field ügyében vagy a Rajk-perrel kapcsolatban vizsgálták. Önálló történeti feldolgozás a kapcsolatfelvételtől, az intenzív együttműködésről, majd a lassuló kooperációról nem született. A kutatás újszerűségei tehát az eddig részleteiben fel nem tárt kapcsolatfelvétel bemutatása, Szücs csehszlovák állambiztonsági tisztekkel kialakított viszonyának vizsgálata, valamint a hipotézis alátámasztásául szolgáló „esettanulmányok”, vagyis négy csehszlovák koncepciós pernek és magyar vonatkozásaiknak, valamint a két politikai rendőrség viszonyába való beilleszthetőségüknek bemutatása.

Historiográfiai kontextus rövid ismertetése

A dolgozat szakirodalmi alapját három csoportra lehet bontani. A kutatás biztos historiográfiai hátterét a magyar, angolszász és emigráns csehszlovák, valamint a cseh és szlovák történetírók munkái adják. Bár összességében bőséges történeti elemzés áll rendelkezésre, az egyes csoportokon belül feldolgozottság mennyisége és milyensége változó.

Mindhárom historiográfiai csoportra igaz, hogy a két politikai rendőrség kapcsolatait általánosságban és átfogóan nem vizsgálják. Az egyes munkákban fel-felmerülnek a kapcsolattartás egyes mozzanatait, de mélyebb feltárásuk elmarad. A viszony egyes elemeit általában csak a munka témájához nélkülözhetetlen kontextus miatt emelik be a kutatásukba.

A magyar történetírásban ez elsősorban a Rajk-per tárgyalásakor történik meg. Mivel a hazai szakirodalomban kiváló feldolgozottsága van a pernek, így, ha csak az egyes munkákban fragmentáltan is, de a dolgozat témáját tekintve számos releváns információ található a magyar főpert feldolgozó művekben. Ennek megfelelően a hazai Fielddel kapcsolatos feldolgozások is referálnak helyenként az 1949 tavaszán–nyarán zajló intenzív kooperáció bizonyos részleteire. Mint a munkák fókuszának hátterét adó információk, mélyebb elemzésükre azonban nincs lehetőség, az 1949-et követő együttműködéseket, mellékpereket pedig egyáltalán nem tárgyalják. Ez a fragmentáltság és hiányosság jellemző az angolszász és emigráns csehszlovák, illetve a cseh és szlovák munkákra is: esetünkben elsősorban a Field-ügy, ritkábban a Rajk-per említésénél találkozhat az olvasó a két szerv érintkezését felelevenítő, de azt nem elemző részletekkel.

A disszertáció témájához elengedhetetlen kontextust jelentő két főper, a Rajk- és a Slánský-per, valamint a két politikai rendőrség történeti feldolgozottsága ezzel szemben kiváló mind a hazai, mind a cseh és szlovák történetírásban. A kutatást jelentősen segítették a főperekről szóló átfogó monográfiák, különösen Karel Kaplan cseh és Zinner Tibor magyar történész összefoglaló művei. A két politikai rendőrség megismerését a szervezet- és fejlődéstörténetükre vonatkozó munkák biztosítják. Közülük cseh oldalról ismét Kaplan vonatkozó kötetei megkerülhetetlenek, míg a csehszlovák szerv szlovák szárnyának mélyebb vizsgálata Matej Medvecký nevéhez köthető. Az egykori magyar politikai rendőrség részletes bemutatásakor a dolgozat elsősorban Müller Rolf tanulmányaira, monográfiájára és Krahulcsán Zsolttal együtt szerkesztett forrásgyűjteményekre támaszkodik. A főper és az állambiztonsági szervek megismerését, ezzel pedig a dolgozathoz felhasznált historiográfiát számos további szaktanulmány gazdagítja a témában mind cseh, szlovák és magyar

történetírók tollából. A két kirakatper és politikai rendőrség mélyebb megismerését nyújtják a szintén mindhárom ország történelméből származó olyan biográfiák, amelyek akár a kommunista pártelit, akár az állambiztonság tisztjei dolgozat számára releváns szereplőinek életét dolgozzák fel. Ezt a megismerést bővítik a memoárirodalom egyes darabjai, amelyeket azonban a kutatásba nem vontam be, tekintettel arra, hogy a felhasználhatóságukhoz szükséges kritikai elemzés túlmutatott volna a dolgozat terjedelmi (és tematikai) keretein.

A főper és a politikai rendőrségek ilyen feldolgozottsága az angolszász és emigráns csehszlovák szakirodalomban csekély. Néhány biográfián és Molly Pucci 2020-ban megjelent monográfiáján kívül – és amennyiben Kaplan angol nyelven is publikált munkáját nem vesszük figyelembe – ezek feldolgozottsága ebben a historiográfiai csoportban minimális. Annál nagyobb számban állnak rendelkezésre Csehszlovákia történetét és a Slánský-per cionista szálát vizsgáló munkák. Az átfogó történeti monográfiák ugyanakkor korántsem frissek, jelentős részük a rendszerváltoztatást megelőző években született, ami magyarázza, hogy a levéltári források hiányában a témába vágó részletek miért hiányosak és találhatók meg bennük fragmentáltan. Ezt a hiányt ugyanakkor pótolhatják és kiegészíthetik a cseh és szlovák történetírók Csehszlovákiára, Csehországra, valamint Szlovákiára vonatkozó frissebb monográfiái, noha figyelembe kell venni, hogy átfogó témaválasztásukra tekintettel a dolgozatban tárgyaltak mélyebb elemzésére nincsen lehetőségük.

Külön kell említeni, hogy bár a dolgozat mind a prágai főper, mind a csehszlovák állambiztonság esetében nagyban támaszkodik Kaplan műveire, az azokban általánosan jellemző hivatkozások hiánya és a közelmúltban a „Kaplan-kánontól” eltérő interpretációk miatt nélkülözhetetlen más szerzők munkáinak bevonása és elemzése.

Általában elmondható, hogy a disszertáció historiográfiai háttérét elsősorban a cseh és szlovák szerzőségű történeti feldolgozások adják. A csekélyebb számú és a bennük szétszórtan elhelyezkedő információk miatt a dolgozat kisebb mértékben támaszkodik a hazai, valamint az angolszász és emigráns csehszlovák szerzők köteteire és tanulmányaira. Ezek ugyanakkor a dolgozat kontextusának megteremtéséhez nélkülözhetetlen ismeretek miatt jelentenek támpontot, legyen szó a főperek elemzéséről vagy az egyes személyek biográfiájáról.

Elméleti és módszertani háttér

Noha minden történeti forrás vizsgálata körültekintést igényel, az államszocialista rendszerek, valamint azok szerves részét képző politikai rendőrségek forrásbázisának feldolgozásakor fokozott figyelmet kell fordítani elemzésükre. Ennek oka a szervezet és a rendszer közti rendkívül szoros ideológiai kapocs. A politikai rendőrségek feladata ugyanis a kommunista pártok vezető szerepének megtartása, annak védelme volt, így a párt által közvetített ideológiának alárendelve működött. Emiatt, ahogy a dolgozat egy pontján jelzem, az ilyen szervek által keletkeztetett források mindegyike referál a párt által képviselt ideológiára – és annak változásaira.

A források vizsgálata, de már maga a témaválasztás is feltételezi, hogy a dolgozat számára az összehasonlító és transznacionális történetírás a két előnyös módszertan. A két főper, valamint a két politikai rendőrség esetében az összehasonlítás leíró funkciójának elemeit alkalmazva a dolgozat felvázolja azokat a hasonlóságokat és különbségeket, amelyek a későbbi elemzésben is végig jelentős szerepet kapnak, legyen szó a leleplezések időbeli eltéréseiről vagy a szervezetbeli különbségek okozta következményekről. A témaválasztás pedig önmagában hordozza a transznacionális történetírás előnyeit. A két szervezet határokon átívelő kapcsolata nem pusztán a viszonyra vonatkozó ismeretek ad, hanem a két ország mélyebb történeti megismerését is lehetővé teszi. A „hagyományos” nemzetközpontú narratíva helyett ez transznacionális elemzéssel az eredmények ráadásul a téma nemzetközi feldolgozottságához is hozzájárulhatnak.¹ Továbbá mivel a forrásbázist két ország két politikai rendőrsége (és/vagy kommunista pártja) keletkeztette, így azok keresztvizsgálata, forráskritikája és összevetése is a transznacionális megközelítés kereteiben történik.

A politikai rendőrség forrásbázisának vizsgálata különös kihívást jelent a kutató számára. Ezt tovább fokozza, hogy bár a „levéltári forradalom” óta több évtized telt el, a történetírásban mégsem alakult ki a feldolgozásukhoz szükséges általános konszenzuson alapuló módszertan. Ilyen megközelítés hiányában a témával foglalkozó történésznek a már ismert történetírói eszköztár elemeire kell hagyatkoznia. E tekintetben a történeti elemzéshez általában is nélkülözhetetlen forráskritika szerepe jelentősen felértékelődik a vizsgálat során. Ezt a kihívást munkámban az összehasonlító módszertan leíró funkciója bizonyos elemeinek

¹ Akira Iriye: *Global and Transnational History. The Past, Present and Future*. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 4.; Keller Márkus: A megértés lehetősége – az összehasonlítás hasznáról. *Aetas*, 20. évf. (2005) 4. sz. 111.

forráskritikába való beemelésével igyekeztem áthidalni. A dolgozatban felhasznált források jelentős része olyan koncepciózus ügyből származó anyag, amely önmagában nem tekinthető a valóság hiteles és objektív leírásának. Keresztvizsgálatukkal, más levéltári anyagokkal való összevetésükkel azonban hitel szerezhető nekik. Az egy konstruált ügyből származó anyagok egymással való összevetése még nem feltételezi, hogy azok alapján már reális kép kapható az adott kérdésről. Ezért szükséges más ügyekkel, illetve a nyomozati szakaszban keletkezett egyéb iratokkal való összevetésük. Ilyen összehasonlítás alapján azonban még mindig sok bizonytalansági tényező merülhet fel, ezért nélkülözhetetlen, hogy az analízis felhasználja a későbbi perújrafelvételi, felülvizsgálati és rehabilitációs iratokban szereplő információkat. Noha ezek az iratok is szorosan aktuális ideológiai vonalhoz igazodva készültek, keletkezési kontextusuk lehetővé teszi, hogy a keresztvizsgálatokkal eredményesen lehessen megerősíteni vagy cáfolni a koncepció során készült iratanyagban foglaltakat, valamint azokból világos következtetéseket lehessen így levonni. A vizsgált forrásokban ennek ellenére vannak olyan tényezők, amelyek forráskritikával vagy keresztvizsgálattal is nehezen áthidalhatók: ilyen az emberi emlékezet és az ún. „lingua securitatis”.² Előbbi esetében az elhalványodó, torzuló emlékekkel kell számolni, különösen a felülvizsgálati iratok esetében, amik évekkel (akár évtizedekkel) a vizsgált eljárásokat követően készültek. Emiatt, sajnos, a dolgozatban is maradnak olyan kérdések, amelyek a jelenleg rendelkezésre álló és vizsgált forrásbázis alapján nem válaszolhatók meg teljes bizonyossággal. A második esetben a politikai rendőrség sajátos nyelvezetét kell a vizsgálat során figyelembe venni, ami nem pusztán a szakzsargont jelenti, hanem annak ideológiai árnyalatait is.

Összegezve, bár nem áll rendelkezésre egy általános elfogadott történetírói módszertan a témához szükséges források feldolgozásához, a hagyományos forráskritika és az összehasonlító-, illetve transznacionális történetírás elemeire támaszkodva ez a probléma feloldható.

Források

A dolgozat forrásbázisát elsősorban cseh, magyar, legkisebb részben pedig szlovák levéltári anyagok képezik. A kutatás során a következő dokumentumtípusokat vizsgáltam: parancsok, hivatalos jelentések, cellatársak titkos jelentései, kihallgatási jegyzőkönyvek (az ún. protokollok), azok kivonatai és összefoglalói, bírósági iratok (vádiratok, tárgyalási

² Ld. Łukasz Kamiński: *Lingua securitatis. Pamięć i Sprawiedliwość*, Tom. 3 (2003), Nr. 1, 209–216.

jegyzőkönyvek, rehabilitációs iratok), feljegyzések, felülvizsgálati iratok. A felhasznált forrásanyag ilyen széles palettán való mozgását indokolják egyfelől a már említett keresztvizsgálatok és összehasonlítások nélkülözhetetlensége, illetve a politikai rendőrségekre jellemző iratkeletkeztetési és -kezelési szokások is. Tekintettel arra, hogy az ilyen szervek előnyben részesítették a szóbeli tájékoztatást és megbeszéléseket, bizonyos esetekben minimális, rosszabb esetben pedig egyáltalán nem áll rendelkezésre információ egy-egy találkozóról és egyeztetésről.³ Problémát jelentenek továbbá a gyakori iratmegsemmisítések, amelyek különösen a pártok és a politikai rendőrségek számára „kényelmetlen” eseményekkor válhattak tömegessé, így például a felülvizsgálatok és a társadalmi válságok alatt (1956-os forradalom és szabadságharc, „prágai tavasz” és a megtorlás időszakai, illetve az 1989-es év). Emiatt egyes esetekben a megsemmisített koncepciók anyagokra csupán más levéltári iratokból, elsősorban a felülvizsgálati anyagokból lehet következtetni.

A vizsgálatba bevont források esetében felülreprezentált a prágai Archiv bezpečnostních složek és a Národní archiv iratanyaga. A kutatás jelentős részét képző kihallgatási jegyzőkönyvek és kivonataik, jelentések és összefoglalók, tárgyalási iratok és felülvizsgálati anyagok zöme a két cseh levéltárból származik. Ez ugyanakkor a hazai aktív iratmegsemmisítést is alátámasztja, hiszen számos magyar vonatkozású (vagy egyenesen a magyar szervtől átvett) iratanyag csak az itt őrzött fondokban található meg. A dolgozat emellett nagy mértékben támaszkodik a budapesti Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában őrzött iratokra, különösen egyes személyek, így például Noel Field, Szücs Ernő és testvére, Miklós, illetve a „londoni magyarok” csoportjába tartozó vádlottak esetében. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárából Rákosi Mátyás és Farkas Mihály titkári iratai, valamint a Külügyminisztérium Csehszlovákiára vonatkozó anyagai tartalmazzak a kutatás számára releváns információkat. A dolgozatban a legcsekélyebb mértékben a pozsonyi Archiv Ústavu pamäti národa iratai szerepelnek, amelynek háttérében az iratátvételek és irattükröződés jelensége áll. Mivel a csehszlovák politikai rendőrség cseh és szlovák szárnya rendszeresen eljuttatta egymásnak a saját ügyükben keletkezett dokumentumokat (vagy azok kivonatait), prágai állambiztonsági főparancsnokságon és a főbb koncepciók eljárások során született és a dolgozat számára releváns iratok egyaránt megtalálhatók a prágai és pozsonyi archívumokban.

³ Milán Bárta: A csehszlovák állambiztonság együttműködése a keleti blokk politikai rendőrségeivel 1945–1949. Történeti vázlat. *Betekintő*, 13. évf. (2019) 2. sz. 51.

Eredmények, összegzés, további kutatási irányok

A dolgozat legfontosabb eredménye a hipotézis alátámasztása a kapcsolatfelvétel, az intenzív közös munka, majd annak visszaesését bizonyító négy politikai eljárás részletes bemutatásával. A kutatás elején megfogalmazott hipotézis megerősítése világossá teszi Szücs Ernő kiemelkedő szerepét a kapcsolattartás első pillanatától egészen letartóztatásáig. Halálának a két szervezet viszonyára gyakorolta hatása szintén jól érzékelhető, egyfajta cezúraként értelmezhető a politikai perek mentén kialakított viszonyban. A kapcsolattartásban való aktív tevékenységének az új, csehszlovák források alapján zajló vizsgálata továbbá gazdagítja a hazai levéltárakban róla rendelkezésre álló, iratmegsemmisítések miatt hiányos és csekély információt.

A kutatás további eredménye, hogy csehszlovák oldalról olyan személyeket emel ki a névtelenségből, akik szintén tevékeny szerepet játszottak nem pusztán abban, hogy a két politikai rendőrség közötti kapocs kialakuljon, hanem hogy az intenzív együttműködés mentén elmélyüljön – így kiszolgálva mindkét ország kommunista pártjának aktuális igényeit a „belső ellenség” leleplezéséhez. Teodor Baláz, Oskar Valášek, Ivo Milén, Viktor Sedmík és Rudolf Viktorin kapcsolatban betöltött szerepének feltárásával a dolgozat az ő állambiztonsági karrierjük eddig ritkán vagy egyáltalán nem tárgyalt oldalát is bemutatja.

A kooperáció felívelő szakaszában a dolgozat új adatokkal gazdagítja a forráshiány miatt nehezen felvázolható kapcsolatfelvétel jelenleg ismert legkorábbi, 1947-es momentumait, amikből a hivatalos viszonyról szóló tárgyalásokat megelőző óvatos egyeztetések képe rajzolódik ki. A Field-ügyben végzett közös munka esetében a kutatás szintén lehetőséget adott arra, hogy az eddigi ismereteket a dolgozat árnyalhassa. A csehszlovák szervek forrásbázisa megfelelően egészíti ki a Prága–Budapest közti kooperációt, legyen szó írásbeli vagy személyes egyeztetésekről. A kutatás ugyanakkor rávilágít, hogy a két szerv közti viszony általában véve nem volt kiegyensúlyozott. Mindkét félnek voltak fenntartásai a másik munkájával szemben, ami nemcsak a két szervezet, hanem a politikai elit közti kapcsolatot is feszültté tette a Rajk-per évében. A másik elvárásai miatt olykor frusztrált kontaktus mellett Szücs és Baláz munka- és baráti kapcsolatának feltárásával az 1949–1950-es együttműködésnek egy egészen új aspektusa, a csehszlovák politikai rendőrség szlovák szárnyával való kapcsolattartás adatai járulnak hozzá a viszony mélyebb megismeréséhez. A dolgozat ezzel kilép abból a fókuszról, amely jellemzően Karel Šváb alakjára koncentrál a Field-ügyben folytatott kooperációban. Az alacsonyabb beosztásban

tevékenykedő tisztek szerepén keresztül az 1949–1950-ben végzett közös munka eddig háttérben maradt részletei is kibonthatók. A négy koncepciós eljárás vizsgálata bár a hipotézis alátámasztására szolgál, kutatásba való bevonásuk abból a szempontból is előnyös, hogy olyan, a magyar történetírásban ismeretlen perekről van szó, amelyeknek koncepciói és/vagy szereplői szoros szálakkal kötődnek Magyarországhoz vagy a hasonló hazai eljárásokhoz. Mivel Ivan Horváth, Koloman Moškovič és az állambiztonsági tisztek büntetőügyei a cseh és a szlovák történetírásban is csupán marginálisan jelennek meg, feldolgozásuk, de különösen magyar vonatkozásaik vizsgálata mindhárom ország történeti ismeretanyagát bővítik.

A kutatási eredményekből levonható végkövetkeztetés és ezzel a hipotézisben felsejlő „miértre” adott magyarázat elsősorban Szücs halálának mikéntjében, valamint a két ország „belső ellenséget” leleplező hajszájának időbeli eltérésében található. Szücs halálával ugyanis a két szervezet elveszítette azt a kapcsolattartásban jelentős személyt, aki a közös felgöngyölítés lehetőségeit magába foglaló koncepciós ügyek konstruált szálaiban leginkább jártas volt. Csehszlovák kollégáinak fokozatos letartóztatása és elítélése ezt tovább erősítette, ami nagyban hozzájárult a korábbi kooperáció visszaeséséhez, noha az egyes eljárások magyar vonatkozásai mentén egy nagy propagandaértékű közös munka alakulhatott volna ki, ahogy korábban a Field-ügyben is történt. Az időbeli különbségek tovább tetézték ezt: míg hazánkban a főper már 1949-ben lezajlott, Csehszlovákiában erre három évvel később került sor. Ez a „lemaradás” ráadásul a mellékperek és felülvizsgálatok esetében is jellemző volt: míg 1954-ben Magyarországon már perújrafelvételi tárgyalások zajlottak, Csehszlovákiában még a mellékperekben hoztak ítéleteket. Elsősorban ez a két ok magyarázza az 1949-es élnék együttműködés után a koncepciós eljárások mentén zajló kooperációban megfigyelhető visszaeső tendenciát, noha számos csehszlovák politikai eljárás magyar vonatkozása lehetővé tette volna a közös munkát.

A párton belüli „ellenséget” célzó politikai perek mentén kialakuló kooperáció visszaesése ugyanakkor nem jelentette a kapcsolatok teljes megszakadását. A Farkas Vladimir és Karel Smíšek által ápolt viszony az operatív technika területén vagy a „gazdasági ellenség” leleplezése mentén zajló egyeztetések már a dolgozatban is felsejlő képei további kibontásra várnak. Ezek a szálak azonban már a dolgozat terjedelmi és tematikai keretein túllépő, új kutatási irányokat jelölnek ki.

Értekezés témájához kapcsolódó közlemények

Bessenyei Vanda (ford. és előtanulmány): Források a Slánský-per és mellékpereinek történetéhez. In: Ferwagner Péter Ákos (szerk.): *Documenta Historica 102.*, Szeged: SZTE BTK Történész Diákkör, 2019.

Bessenyei Vanda: Konceptiós perek Csehszlovákiában 1948 és 1954 között a Piller-jelentés alapján. In: Ferwagner Péter Ákos (szerk.): *Tehetségek a történettudomány szolgálatában V.* Szeged: Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és társadalomtudományi Kar, 2019. 178–188.

Bessenyei Vanda: Párhuzamok és különbségek a Rajk- és a Slánský-per között. In: Dávid Benjámin – Kiss Gábor Ferenc – Lengyel Ádám (szerk.): *„Sapere aude” A Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Első Konferenciája tanulmánykötete.* Szeged: Belvedere Meridionale, 2019. 19–28.

Bessenyei Vanda: Egy „amerikai kém” Csehszlovákiában – Noel Haviland Field csehszlovák kapcsolatai. In: Dávid Benjámin – Kiss Gábor Ferenc – Lengyel Ádám (szerk.): *„Sapere aude” A Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Második Konferenciájának tanulmánykötete.* Szeged: Belvedere Meridionale, 2021. 27–37.

Bessenyei Vanda: Csehszlovák–magyar állambiztonsági kapcsolatok 1948 és 1951 között. *Aetas*, 36. évf. (2021) 4. sz. 48–60.

Bessenyei Vanda: Jelentés a férjemről – Egy pártfőtitkár feleségének emlékei – Josefa Slánská memoárja. *Újkor.hu* (2022) <https://ujkor.hu/content/jelentes-a-ferjemrol-egy-partfotitkar-felesegenek-emlekei> (Utolsó letöltés: 2025. 09. 23.)

Bessenyei Vanda: Felelősök keresése: A CSKP KB határozattervezete a politikai perek kiértékelésére. *ArchívNet*, 23. évf. (2023) 5. sz. <https://www.archivnet.hu/felelosok-keresese-a-cskp-kb-hatarozattervezete-a-politikai-perek-kiertekelesere> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 15.)

Bessenyei Vanda: Contact Persons – Representatives of the Relationship Between the Czechoslovak and Hungarian State Security Services in the Early Years. In: Molnár Dániel – Molnár Dóra (szerk.): *XXVI. Tavaszi Szél Konferencia 2023 – Tanulmánykötet II.* Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), 2023. 310–318.

Bessenyei Vanda: The case of the ‘Slovak bourgeois nationalists’ and its Hungarian ties. *Belvedere Meridionale*, 35. évf. (2023) 3 sz. 59–71.

Bessenyei Vanda: Csehszlovák-magyar állambiztonsági együttműködés Noel H. Field ügyében, 1948–1949. In: Bessenyei Vanda – Dávid Benjámin – Kiss Gábor Ferenc – Szabó-Gajmer Bernadett (szerk.): *„Sapere aude” A Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Harmadik Konferenciája tanulmánykötete*. Szeged: Belvedere Meridionale, 2023. 29–40.

Bessenyei Vanda: Időtálló koncepciók. Csehszlovák állambiztonsági tiszték 1953-as pereit és azok magyar vonatkozásai. In: Müller Rolf (szerk.): *1953. Sztálin halott*. Budapest: Kronosz Kiadó. 2025. 55–77.

Értekezés témájához kapcsolódó konferenciaelőadások

2019. április 11. *Párhuzamok és különbségek a Rajk- és a Slánský-per között*. Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Első Konferenciája, Szeged

2020. augusztus 19. *Egy „amerikai kém” Csehszlovákiában – Noel Haviland Field csehszlovák kapcsolatai*. Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Második Konferenciája, online konferencia

2021. április 8. *Csehszlovák–magyar állambiztonsági kapcsolatok 1948–1949-ben*. Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Harmadik Konferenciája, online konferencia

2021. május 7. *A Szabad Nép cikkei mint források a Slánský-per és előzményeinek kutatásában*. Doktoranduszok Országos Szövetsége Történelem- és Politikatudományi Osztály: Doktorandusz Kutatóúton Műhelykonferencia: Módszerek és megközelítések, online konferencia

2022. április 7. *A csehszlovák és a magyar állambiztonság operatív kapcsolatai 1948 és 1951 között*. Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Negyedik Konferenciája, online konferencia

2022. április 30. *Csehszlovák–magyar állambiztonsági kapcsolatok 1948 és 1951 között*. Modernkortörténeti Doktorandusz Konferencia, Debrecen

2022. május 7. *Dr. Ivan Horváth és a „szlovák burzsoá nacionalizmus” Magyarországon*. XXV. Tavaszi Szél Konferencia, Pécs

2023. március 31. *Út a Slánský-perhez: a „szlovák burzsoá nacionalisták” ügye*. Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Ötödik Konferenciája, Szeged

2023. május 6. *Kapcsolattartók: a csehszlovák és magyar állambiztonság között kialakuló korai viszony fő képviselői*. XXVI. Tavaszi Szél Konferencia, Miskolc

2023. június 10. „Hogy tehették...?” – Történeti pszichológia és pszichobiográfia a szovjet típusú rendszerek állambiztonsági szolgálatainak kutatásában. Doktoranduszok Országos Szövetsége Történelem- és Politikatudományi Osztály: Doktorandusz Kutatóúton Műhelykonferencia: Interdiszciplináris megközelítések, Debrecen

2023. november 18. *Törekvések a politikai perek felülvizsgálatára Csehszlovákiában és Magyarországon 1962-ben és 1963-ban.* VII. Móra Kárpát-medencei Interdiszciplináris Szakkollégiumi Konferencia, Szeged

2024. április 19. *Kérdezz-felelek? A kelet-közép-európai párton belüli koncepciós perek forrásbázisáról röviden, magyar és csehszlovák példákon keresztül.* Szegedi Történészhallgatók Egyesületének Hatodik Konferenciája, Szeged

2024. május 4. *Adalékok Szücs Ernő állambiztonsági ezredes tevékenységéhez.* XXVII. Tavaszi Szél Konferencia, Budapest

2024. június 15. *How should one remember? The Perception of László Rajk in Today's Hungary.* Rewriting the History: Changing the Reading of the Past, Interdisciplinary Doctoral Conference, Prága

2024. november 24. *Variációk egy témára: a csehszlovák állambiztonság korai fejlődése a magyar állambiztonsággal összehasonlításban.* VIII. Móra Kárpát-medencei Interdiszciplináris Szakkollégiumi Konferencia, Szeged

2025. május 31. *Hogyan szerezzünk hitelt a politikai perek kihallgatási protokolljainak?* Doktoranduszok Országos Szövetsége Történelem- és Politikatudományi Osztály: Doktorandusz Kutatóúton Műhelykonferencia: Források és megközelítések, Szeged

2025. június 6. *Enemy within the state security – The Czechoslovak political trials in the Státní bezpečnost after the Slánský-trial.* 70 let bohemistiky v Budapešti (1955–2025), Budapest

2025. június 20. *A hatalomátvétel sikjai az államszocialista típusú politikai rendőrségekben Magyarországon és Csehszlovákiában.* XXVIII. Tavaszi Szél Konferencia, Budapest

2025. szeptember 5. *Koloman Moškovič és a „londoni magyarok csoportja” büntetőügyeinek kapcsolódási pontjai.* IV. Országos Jelenkor-történeti Konferencia, Pécs